

Мне за Днепром тацогого
Устена погульты
За Киргизами убоими.
Воневше убоги
Уше голы... Та на воли
Уше похучи богу.
Примитайте мои любви,
Тнаими речами
Привити во все ехъ дитюко
И затлагу до ваши.

Дружбу до земли мои
Вашей едани.
Катадайте ког^о мене
При лжи годни.
Примитайте сизокрими
Мои голубята,
Мне за Днепром тацогого
Устена погульты
За Киргизами убоими.
Воневше убоги
Уше голы... Та на воли
Уше похучи богу.
Примитайте мои любви,
Тнаими речами
Привити во все ехъ дитюко
И затлагу до ваши.

СХОДЖЕННЯ

Кожного разу, оглядаючи земний шлях Тараса, мимоволі задаєш собі питання: а чи правомірно розділяти з Поетом терпіння його земного шляху? Чи правомірно втручатися у найвищий Божий задум — Долю людини, яка від першої до останньої миті земної дороги перебуває під Божою опікою, у котрій здійснюється найвище провидіння? Напевно, ні, та й нікому це не під силу.

Але мислено кожен із нас входить у неозоре поле інших доль, мислено прозирає глибини вселюдського буття, аби самому піднятися бодай на сходинку вище. Мислено і реально ми подаємо одне одному руку над прірвою, — і ця простягнута рука стає Божою десницею, котра витягає і того, хто в небезпеці, і того, у кому прокинулася любов до ближнього.

Кожна людина на цій землі має визначену дорогу по силі її духу. Чи став би Тарас тим, ким визначила йому стати доля, якби земна дорога була не такою стрімкою і кам'янистою? Чи зміг би ще хтось інший піднятися на такі верховини і подолати таке високе сходження духу?

Як дві тисячі років тому, у часи глибокого занепаду людства, небесні ангели відкрили брами для сходження на землю Сина Божого, котрий заклав у людську природу програму воскресіння, так в часи занепаду України 9 березня, в день Сорока святих, що вважається в народі днем відкриття небесних брам, українському народу було послано Тараса Шевченка для воскресіння його національної самосвідомості.

Кожен народ в поході віків має таку знакову особистість, котра втілює у собі його генетичну й кармічну матрицю і вносить у неї корективи своїми помислами, діяннями, подвигом духу, серця і думки.

Народжений в пастушому вертепі, Христос з моменту свого приходу на землю не був обдарований земними благами: птахи небесні мають свої гнізда і звірі мають свої нори, а Син Людський не мав де прихилити голову. Він долав свою земну дорогу з порожніми руками, приймав хліб із рук найубогіших, аби мати змогу любити й приймати всіх, до глибин пізнати людське єство у прірвах невігластва та в чистоті духовної природи.

Верби в Андрушах. Акварель. [1845].

Комора в Потоках. Акварель. [Кінець серпня 1845].

Ні у Куліша, ні в Костомарова, які були визначними постатями у тогочасному культурному та науковому світі, не було тієї Божої «мітки» над високим чолом, тієї правдивої любові до України, до кожного створіння Божого, які освітлювали зсередини кожне його слово. Шевченко не був ні паном, ні попихачем, — його скромна, але рішуча і вольова вдача, висока духовна потуга викликали живий трепет у серцях людей. Тому що його слово було як промінь від серця до серця — жодної фальші, жодної двозначності. Він міг говорити правду так оголено, так просто — наче його розум не ставив їй жодних перепон ні зі страху, ні з обережності. Цю свою безпрецедентну правдивість Шевченко продемонстрував у передмові до нездійсненого видання «Кобзаря», написаній у Седневі 1847 року.

Прямо і відверто він звертається до своєї рідної братії зі словами:

«Великая туга осіла мою душу. Чую, а іноді і читаю: ляхи дрюкують, чехи, серби, болгаре, чорногори, москалі — всі дрюкують, а в нас анітелень, неначе всім заціпило. Чого се ви так, братія моя? Може, злякались нашествія іноплеменних журналістів? Не бійтесь, собака лає, а вітер несе. Вони кричать, чом ми по-московській не пишемо? А чом москалі самі нічого не пишуть по-своєму, а тільки переводять, та й то чорт зна по якому. Натовкмачать якихсь індивідуалізмів тощо, так що аж язик отерпне, поки вимовиш. Кричать о братстві, а гризуться, мов скажені собаки. Кричать о единой славянской литературе, а не хотят і заглянуть, що робиться у слов'ян!

Чи розібрали вони хоч одну книжку польську, чеську, сербську або хоч і нашу? Бо і ми таки, слава Богу, не німці! Не розібрали. Чом? Тим, що не тямлять. Наша книжка як попадеться у їх руки, то вони аж репетують та хвалять те, що найпоганіше. А наші патріоти-хуторяни й собі за ними. Преочаровательно в чарах тих ось що: жиди, шинки, свині і п'яні баби. Може, це по їх утонченной натурі і справді добре. А на наші мужицькі очі, то дуже погано. Воно й то правда, що і ми самі тут трохи винні. Бо ми не бачили нашого народу — так, як його Бог сотворив. У шинку і наш, і москаль, і навіть німець — всі похожі на свиню, а на панцині, то ще поганіше. У хату прийти до його або до себе покликать по-братерській не можна, не можна, бо він злякається, та, може, ще й те, що він пізнає дурня у жупані.

Прочитали собі по складах «Енеїду» та потинялись коло шинку, та й думають, що от коли вже ми розпізнали своїх мужиків. Е ні, братики, прочитайте ви думи, пісні, послушайте, як вони співають, як вони говорять меж собою, шапок

* * *

На відстані побачиться Велике:
На зимний камінь квіти упадуть...
На відстані забудуть про безлике —
І Генія осмислять скорбний путь...

На відстані добро і зло розділять:
Одних — осудять, інших — вознесуть...
Іде віками втомлена надія:
Не в тому суть, не тільки в тому суть!

Живим потрібні правда і відплата:
Злочинним в очі кинути свій гнів
І праведним за праведне віддати —
Чи кожен з нас так просто би зумів?

Чи кожен з тих, хто клятви запізналі,
Мов цвіт сухий, кладе на чорний хрест, —
Ще при житті з Поетом хрест розділить,
А не юрби міщанський інтерес?

Марія Чумарна

*Фото Т. Шевченка
під час перебування
у Києві 1859 р.*

*Фото Т. Шевченка зі своїми друзями Г. Честахівським,
братами О. та М. Лазаревськими і П. Якушкіним.*

ЗМІСТ

Розділ 1. СХОДЖЕННЯ	4
Розділ 2. ЄСТЬ НА СВІТІ ДОЛЯ...	34
Розділ 3. ПІД РІДНИМ НЕБОМ	68
Розділ 4. ПРОЗРІННЯ	136
Розділ 5. СВОЮ УКРАЇНУ ЛЮБІТЬ!	178
Розділ 6. І БУДЕ СИН...	192
Розділ 7. І БУДЕ МАТИ...	236
Розділ 8. І БУДЕ ПРАВДА НА ЗЕМЛІ	272